Štev. 11. V Ljubljani, 18. marca 1910. L. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Cenjene naročnike,

ki še niso poravnali naročnine za prošlo leto, prosimo, da to store nemudoma, ker smo sicer primorani jim list ustaviti. Hkrati pa opozarjamo one naročnike, ki plačujejo četrtletno, naj nam pošljejo denar v prvi polovici četrtletnega meseca, ker nam s tem jako olajšajo upravniške posle.

Upravništvo.

Vabilo
k
seji upravnega odbora
Zaveze avstr. jugosl. učiteljskih društev,

ki bo

dne 23. marca 1910 ob 2. uri popoldne

v Ljubljani, Gradišče št. 4

(Učiteljska tiskarna).

Dnevni red.

1. Predsednik otvori sejo.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo o „Zavezinih“ listih.
5. Poročilo o snovanju „Pomožnega društva obolelim učiteljem in učiteljicam“.
6. Določitev kraja* in časa letošnji XXII. glavni skupščini „Zaveze“.
7. Slučajnost.

Predsednik: **L. Jelenc.** Tajnik: **Fran Gärtner.**

* Ker se bo vršila letošnja glavna skupščina na Kranjskem, prosimo gg. upravne odbornike iz Kranjske, da pridejo glede kraja s konkretnimi predlogi.

Vi? — Mi!

V odgovor — gospodom.

Saj se je že marsikatera zapoved izvršila nad učiteljstvom, ki ni bila ravno trezna in duhovita.

Sedaj je deželni šolski svet štajerski izdal ukaz do vseh okrajnih šolskih svetov, odnosno okrajnih šolskih nadzornikov, da se na uradnih okrajnih učiteljskih konferencah n e s m e r a z p r a v l j a t i o s t a n o v s k i h v p r a š a n j i h.

Najprej moramo konštatovati, koliko ima in je imelo učiteljstvo od uradnih učiteljskih konferenc sploh. Kratko rečeno: Nalagalo se je učiteljstvu vedno več dela in poslov; delati in pripravljati se je moralo na vse pretege učiteljstvo za te uradne konference; marsikatera pedanterija se je diktirala skleniti učiteljstvu; učiteljstvo se je navajalo do tega, da si je samo moralo nalagati delo na rame — vse iz golega idealizma; nikdar se pa ni vprašalo, ali je to delo tudi plačano, ali je upravičeno nalagati k skrbem samo delo in le delo. Ali ne bi bilo umestno povedati onim gospodom: „Ker znate tako izvrstno govoriti pri nalaganju dela učiteljstvu, pa zinite enkrat tudi besedo v gmotno korist učiteljstva!“

Drugo vprašanje pa nastaja, ali so prizadete oblasti u p r a v i č e n e izdati zgoraj navedeno odredbo?

Že oni čas, ko še ni bilo uradnih konferenc, je učiteljstvo mnogo storilo za šolstvo. Potom s v o j e g a časopisja in s v o j i h društev je povzdignilo šolstvo na to stopnjo, na kateri se nahaja danes. S á m o in le s á m o je pripomoglo do tega, ker je s á m o hotelo in je s á m o delalo, in le trudu učiteljstva, le samozavesti učiteljstva naj se zahvalijo za vse to pristojne oblasti. Nikdar ni za svoje požrtvovalno delo zahtevalo učiteljstvo plačila! **Toda ker smo bili hlapci, zato hočete sedaj z nami postopati kot s hlapci!**

Nihče ne more odvzeti zaslug, ki so si jih pridobila naša društva za povzdigo šolstva. Gospoda, izzivali ste sami! Učiteljstvo je dolžno braniti svoj stan in njega pravice! Če danes učiteljstvo izbacne vse strogo šolske notranje zadeve iz delokroga svojih društev, je s tem izvajalo samo konsekvence sebi v dobro, ker že zdavnaj bi se oblasti potegnile za gmotno izboljšanje stanja učiteljstva, če bi samo oblastem ne podrepovalo. Če se danes vzdrži učiteljstvo razprav o šolstvu, pouku in didaktiki, če učiteljstvo danes enoglasno izjavi, da noče z vnemo delati, kar se mu nalaga, s tem ne krši svoje stanovske dolžnosti — **dokler vi nam dolgujete za naše trudapolno in vestno delo, ki smo ga izvrševali!**

Pasivno rezistenco bodete izzvali v vrstah učiteljstva, če bodete hoteli z njim pometati. Gospoda, če menite, da imate pred seboj nekdanje mežnarje, se motite! Vemo, kaj delamo in tudi vemo, koliko je naše delo vredno.

D o l ž n o s t n a š i h u č i t e l j s k i h d r u š t e v j e, s e s t r o g o p e č a t i s e d a j s a m o s s t a n o v s k i m i v p r a š a n j i, p r e m o t r i v a t i l e s o c i a l n a p r a v a n a š e g a s t a n u i n n a š e i z v e n š o l s k o d e l o v a n j e; o d l o č n o s e p a i m a z a č a s o p o z i c i j e i z k l j u č e v a t i š o l s k a v p r a š a n j a, k i b i p o d p i r a l a n a m e n e š o l s k i h o b l a s t e v. Če bodo pa šolska oblastva še nadalje izzivala, se bo storilo vse potrebno za opozicijo na še pristojnejšem mestu.

§ 1. naših društvenih pravil pade — če bo potreba — in potem naj se šolska oblastva primejo za nos, če bodo pogrešala uspehov na šolskem polju. Toliko časa pa, dokler bomo mi vam izkazovali usluge, bomo tudi mi govorili pri takih sklepih, kakršnega čitamo zgoraj!

Končno še, da ne bo nesporazumljenja: Naj gg. c. kr. okrajni šolski nadzorniki upoštevajo položaj učiteljstva in naj ne presojajo stvari napačno!

Tovarišice in tovariši! Pokažite disciplino tu, kjer črevelj najbolj žuli nas in merodajne faktorje. **Plačajo naj dolg, potem naj ukazujejo!**

Ellen Key o materinstvu in ženskem delu izven doma.

(K sedanji debati o celibatu učiteljic)

I.

Treskalo je in grmelo, ali kdor je doživel nevihto, ta mora priznati odkrito, da se nebo ni zjasnilo. Ploha člankov za nadaljno službovanje poročenih učiteljic in proti njemu se je usula, govorilo se je mnogo o p r a v i c a h žene; malo, jako malo o njenih d o l ž n o s t i h, o dolžnostih matere; zaropotalo se je proti referatu tovarišice Gregoričeve; a l i v s e t o j e d i v j a l o p r e k o g o z d a, v gozdno tišino pa ni posegel nihče z drzno roko. Nihče ni priznal, da je večina tovarišic zato za nadaljno službovanje poročenih učiteljic, ker jih v to sili sedanji obupni ustroj človeške družbe, ki je žensko odtrgal materinstvu ter jo vrgel pod zastavo „ženske svobode in samoodločbe“ na s krvjo nasičeno bojno polje kapitalizma in veleindustrije. Z bolj preprostimi besedami rečeno: naše nad vse slabo materialno stanje nas sili do tega, da nekaj zagovarjamo za pravično, kar bi pod drugimi razmerami že od začetka zavrgli. Poleg tega se včasih tudi navdušujemo z občudovanja vrednim idealizmom za nekaj, kar kaj takega res ni vredno. Govorim vobče, hočem pa preiti na posameznosti.

V prvo opozarjam še na svoje mnenje o vprašanju „celibata učiteljic“. Rekel sem na sestanku tržaškega učit. društva 17. februarja, „da bi šola (s e d a n j „a!) ne ravno mnogo trpela, če bi tudi poročene učiteljice nadalje službovale, pač pa njen dom. I n g l a v n i s o c i a l n i n a l o g m a t e r e j e r a v n o v p r v i v r s t i, d a v z g o j i t e l e s n o k r e p k o i n m o r a l n o č v r s t o po-

LISTEK.

Pisma iz onstran groba,

Piše pokojni Afron V o l j n i š, priobčuje Florijan S v o n.

VII.

Dospevši v deželo ljubavi dobim svoje nekdanje tovariše. Prav vesel me pozdravi moj tovariš Ogor, ki se je takoj informiral o politiki slovenski v svoji stari domovini. Ko sem mu razložil, kam jadrajo naši rojaki na zemeljski krogli, se ni mogel načuditi novo nastalim razmeram. Irin, njegov kolega, pa mu seže kislega obraza v besedo: „Vidiš, Ogor, saj sem ti rekel še takrat, ko sva skupaj sedela v Zvezdi, da je slovenska politika zavožena“. Ogor se nasmeje in pripomni: „Pustimo politiko! Boj mora biti, da se razjasnijo nazori“. Obrnivši se k meni, pravi: „Povabim te, ako hočeš iti z nama k predavanju! Stari Amanat, saj ga poznaš; to jo je oni starček, ki te je sprejel pri vstopu v to deželo, bo predaval v gaju slovanskih lip. Gotovo te bo zanimalo njegovo predavanje. Jaz sem bil prav zadovoljen, da morem biti deležen predavanja, zato sem se z veseljem odzval njegovemu pozivu.

Na veliki planjavi, ki je bila porastena s prastarimi lipami, se je zbrala nedogledna množica poslušalcev. Lipe so dehtele svojo opojno vonjavo, in njih listje je šuštelo pesem o nekdanji slavi starih Slovanov. Sredi množice se je dvignil stari Amanat in vzravnal povešeno glavo. Iz obličja se mu je brala njegova modrost. Govoril je nekako takole: „Bratje, pozdravljam vas v ljubavi pod temi starodavnimi, slovanskimi lipami!

Dejanja se vrste, bivša prohajajo, nova vstajajo, a vsa ta dejanja teko skozi večno nas vzdržujočo sedanjost. Čas, kdo te pojmi? Ti si in vendar, kako te odkriti, kako te naslikati, da nam postane tvoj pojm jasen, ko se skrivaš v vsemirske tajne, neodkrite vsemirske skrivnosti. Ako se zamislimo v čas, v njega najdalje dalje in mu iščemo pričetka, uvidimo, da čas nima začetka. Ako razglabljamo po njegovem koncu, najdemo, da je čas brez konca.

V tem brezkrajnem času se vrše dejanja, ki jih rodi vzrok in ki vstajajo kot njega posledice. Da postane vsako teh dejanj za človeka dovršeno, mora skozi njegov trenoten „zdaj“. Ako se vprašam: „Živim?“ Odgovorim: „Da, živim.“ Stavimo si vprašanje: „Kdaj?“ Moramo priznati, da zdaj in to vedno in vedno le zdaj. Svoje eksistence se človek zaveda torej vedno le hipno, vedno le v trenotni in vendar nikdar minljivi, vedno trajajoči sedanjosti. V tej točki si dajeta smrt in rojstvo roko, ko sledi pojav pojavu. V vesolnem vsemiru vlada ta večna sedanjost, v kateri se vrši izpopolnjevanje prirode po vrstečih se dejanjih.

Čas lahko zasleduje človek v smeri črte in to po dovršenih dejanjih, ki si jih reproducira v svojem spominu kakor reprodukcije kinematografa“ Amanat se pogladi po čelu in nadaljuje: „Priroda ustvarja dela, a svojih del ne uničuje, ona jih kot varčna oboževateljica najraznovrstnejših slik hrani v vsemirski galeriji. Ali niso te lipe usahnile že pred tisoč leti? Glejte, in vendar stojimo danes pod njihovimi košatimi kronami. Ako se ozremo tja v one krajne dalje, vidimo lahko se prve, bujnorastoče predpotopne pragozde in v njih le še v pravljicah se spominjajoče strahovite zmaje. Vse obsegajoči, brezkrajni in brezkončni čas je oni veličastni dom, v katerega priroda stavi svetovne pojave, da ohrani zgodovino vsemira.

V tem veličastnem, vse obsegajočem hramu časa, ki se iz njega ne izgubi najmanjši prašek, vlada brezkrajna večnost, v katero se izliva izpopolnujoča se priroda. Naš duh, ki teži po brezkončnem smotru popolnosti, zre in proučuje brezkrajno stvarstvo, v času shranjeno, in dvigujoč se višje in višje, se vedno bolj poglablja v življenje prirode. Zato, bratje, pred vami leži odprta knjiga stvarstva, listajte po tej knjigi, proučujte nje zakone, in vaš duh se bo dvigal vedno višje in višje, dokler ne dospe do smotra, odkoder nam prihaja spoznanje in življenje.“

Burni aplavz je bil plačilo staremu Amanatu za njegovo predavanje. Množica se je razšla po cvetočih livadah, po katerih so frfotali v zarji mladosti milijoni krilatih pevcev, oznanjujoč slavo prirode.

Utrujen od daljnjega pota, sem se naslonil na kraj mene rastočo, prvo lipo ter sem čital s te starodavne priče zgodovino svojih pradedov. Zatrepetali so nad menoj srčasti listi, in jaz sem razumel njihovo šuštenje. V moji duši je vstala nada po novih zmagah v novi domovini, ki Ti pošilja iz nje bratski pozdrav

Tvoj

Afron.

(Dalje.)